

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΗΣΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

*Συνέντευξη
Από τα βάθη της ψυχής*

Συγγραφέας: κα. Ηλιάδου-Γρηγοριάδου Ουρανία

Επιμέλεια μεταπτυχιακής εργασίας: Κούση Δήμητρα

Ναύπλιο 2016

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ.....	4
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ.....	6
<i>Από τα βάθη της ψυχής</i>	
ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.....	20
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ.....	21

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο Πόρτο Χέλι, στο σπίτι της κα. Ηλιάδου-Γρηγοριάδου. Ήταν πραγματικά μία συνέντευξη «από τα βάθη της ψυχής»...

παιδικές μνήμες, σκληρές κι ανεξίτηλες...

ιστορικά και πολιτικά γεγονότα, Βούλγαροι, κατοχή, δικτατορία... πρόσωπα του παρελθόντος, μια πολύτεκνη οικογένεια και δυναμικοί συγγενείς...

η αριστερή ιδεολογία, το κυνήγι, οι ανακρίσεις, τα βασανιστήρια, μνήμες οδυνηρές...

ο έρωτας, η δίψα για γνώση, η συγγραφή των πρώτων βιβλίων κι έπειτα η διάκριση...

όλα αυτά ξετυλίγονται μέσα από τις απαντήσεις της συγγραφέας, απαντήσεις γεμάτες αλήθεια, ειλικρίνεια και γνώση... γνώση ζωής!

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ¹

Γεννήθηκα το 1938 στο Ζυγό Καβάλας. Η μητέρα μου γέννησε δέκα παιδιά και εγώ ήμουν το όγδοο. Παντρεύτηκα το Γιάννη. Είμαστε μαζί 55 χρόνια, έχουμε τρία παιδιά και πέντε εγγόνια. Είμαστε μια ωραία οικογένεια.

Συνήθως στα βιογραφικά το πρώτο πράγμα που γράφουν πέρα από τη γέννηση τους, όλα αναφέρονται σε ανώτερες σπουδές, διακεκριμένα και καταξιωμένα πανεπιστήμια, πτυχία, ινστιτούτα, σπουδές σε Ελλάδα κι εξωτερικό και άλλα πολλά...

Με μένα η τύχη ήταν λίγο πιο σκληρή, δεν ήταν όλα τόσο εύκολα. Εμπόδιο στάθηκε η αριστερή ιδεολογία του πατέρα μου. Ήταν κατάρρα τότε... δεν είχαν δικαίωμα για όνειρα κι ελπίδες τα παιδιά των αριστερών.

Όμως εμένα η φλόγα για γνώση τα χρόνια δεν την έσβησαν. Ήμουν ανήσυχο πνεύμα, πάντα κάτι ζωγράφιζα, κάτι έγραφα. Δυνατά σκουντούσε το χέρι μου στο χαρτί η ίδια η ψυχή μου. Τελικά άρχισα να γράφω, είχα να πω πολλά. Πίστευα ότι είναι σημαντικά, με καίγανε, έπρεπε να πω, να τα καταγράψω και κατά τα άλλα τελειόφοιτος του Δημοτικού.

Το 1992 γράφω το πρώτο βιβλίο ποίησης με τον τίτλο «Αλήθειες Ζωής». Σε αυτό το βιβλίο είναι αγκαλιά η ποίηση με τις αλήθειες που καίνε.

Δεύτερο βιβλίο «Όλο λες θα φύγω». Πάλι με ποιήματα. Εκεί μέσα... η ζωή στο κατακόρυφο. Όμως καμιά φορά η λογική μαζί με την αξιοπρέπεια σε προσγειώνει.

Τρίτο βιβλίο γραμμένο στην ποντιακή διάλεκτο όπου είναι η μητρική μου γλώσσα με τίτλο «Τα διερμενιάς τη μάνας». Ορόσημο δηλαδή η ορμηνιά της μάνας. Βιβλίο που σε ταξιδεύει, σου αλλάζει τη διάθεση, η

¹ Το βιογραφικό σημείωμα και η εργογραφία παρατίθενται όπως μου τα παρέδωσε η ίδια η συγγραφέας.

διάλεκτος αυτή έχει μέσα της τόσο μουσική, τραγούδια και χορούς του Πόντου, που αρχή και τέλος δεν έχουν.

Τέταρτο βιβλίο με τίτλο «Από τα βάθη της ψυχής». Εκεί μέσα ξετυλίγεται το κουβάρι της ζωής της σεισμικής. Αυτό το βιβλίο μου έδωσε το εισιτήριο να μπω στην οικογένεια των Ελλήνων λογοτεχνών.

Πέμπτο βιβλίο, ποντιακό θεατρικό έργο με τίτλο «Το προξενείον», σατυρικό.

Έκτο βιβλίο γραμμένο το μισό νεοελληνικά και το άλλο μισό ποντιακά, «Γνωμικά και Ασκέπαχτες Παροιμίες. Τάδε έφη Πόντος.»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Από τα βάθη της ψυχής

Εδώ και σαράντα χρόνια ζει στο Πόρτο Χέλι. Πρόκειται για μία γυναίκα δυναμική, διψασμένη ακόμη για γνώση και ζωή. Η κα. Ηλιάδου – Γρηγοριάδου Ουρανία με υποδέχτηκε θερμά στο σπίτι της, για μία συνέντευξη, κατάθεση ψυχής...

- **Είστε γόνος μιας πολύτεκνης οικογένειας, η οποία γνώρισε πολύ οδυνηρά γεγονότα. Ποιες είναι οι μνήμες σας ως παιδί;**

Θυμάμαι ότι ήμασταν πολλά παιδιά. Ήμασταν δέκα παιδιά κι εγώ το όγδοο. Τα χρόνια που ζήσαμε σαν παιδάκια ήταν σκληρά, ήταν τα χρόνια της κατοχής κι εμείς ήμασταν στην πιο ευαίσθητη ηλικία. Ήταν χρόνια που εύχομαι να πάνε και να μην γυρίσουν. Όπως βλέπουμε και τώρα τα γυμνά σκελετωμένα παιδιά του πολέμου και της προσφυγιάς, έτσι και τότε. Η ιστορία επαναλαμβάνεται, δεν μαθαίνουμε από τα λάθη μας, δυστυχώς! Η Μακεδονία ήταν πολύ κρύα, δεν υπήρχε ο κατάλληλος ρουχισμός, μεγαλώσαμε σχεδόν ξυπόλυτα στα χρόνια της κατοχής. Και αυτά βέβαια παραμένουν ανεξίτηλα στη μνήμη μου....

Βούλγαροι, Ιταλοί, Γερμανοί, όλοι μας τσαλαπατήσανε εδώ στην Ελλάδα. Η οικογένεια μου κακοπέρασε. Αυτό θυμάμαι από τα παιδικά μου χρόνια. Ερχόντουσαν σπίτι μας χωριανοί μας χαφιέδες, λυπάμαι και ντρέπομαι, αλλά το λέω, αφού τους θυμάμαι έναν - έναν. Και μη νομίζεις οι άνθρωποι ήταν αγράμματοι, πίστευαν πως αν πάνε με τον εχθρό θα σωθούν, δεν είχαν γνώση του τι πραγματικά γίνεται. Έλληνες χαφιέδες μαζί με τους Βούλγαρους ερχόντουσαν και σκάβανε μες το σπίτι, γιατί ο πατέρας μου δεν παρέδωσε όπλα μετά στον εμφύλιο, όπως και άλλοι πατριώτες που πολεμούσαν ενάντια στον κατακτητή.

Σαν παιδιά βέβαια είχαμε και τις καλές στιγμές μας. Μαζευόμασταν έξω πολλά παιδιά, όλες οι οικογένειες ήταν πολύτεκνες. Και παίζαμε ώρες

ατελείωτες. Τα παιδιά ξεχνάνε εύκολα τα άσχημα, αλλά ακόμη έχω το στίγμα του φόβου που προσπαθώ με τη λογική μου να το διώξω. Θυμάμαι ακόμη πως τότε δεν υπήρχαν μπακάλικα είχαμε πάχνες, μαντριά είχαμε ζώα πολλά, άλογα, αγελάδες, γάιδαρο και μ' αυτά ζούσαμε. Φτιάχναμε το δικό μας γάλα, τραχανά, μακαρόνια, γιαούρτια, γιουφκάδες τα λέγαμε τότε.

– **Ο πατέρας σας ήταν αριστερός ιδεολόγος όπως αναφέρατε...**

Ναι, ναι! Ο πατέρας μου ήταν ιδεολόγος και μπήκε ενεργά στην αντίσταση. Το 1922 είχαν κλεφτεί με τη μητέρα μου και ήρθαν στην Ελλάδα. Η μητέρα μου 16 χρονών κι ο πατέρας μου είχε τελειώσει την ακαδημία. Και τότε κηρύχθηκε ο διωγμός των Ελλήνων του Πόντου. Και ξεκίνησε πολύ άγρια από την Σαμψούντα. Μπορεί και η Σμύρνη να κήκε, αλλά στους ανθρώπους εκεί τους δινόταν η ευκαιρία τουλάχιστον να φύγουν από τη θάλασσα, να σώσουν τις ζωές τους. Στη Σαμψούντα πατούσες σε πτώματα για να καταφέρεις να φύγεις στο βουνό και να σώσεις τη ζωή σου. Όταν έφτασαν εδώ, στην αρχή εγκαταστάθηκαν στην Κοζάνη, άλλοι εδώ και άλλοι εκεί. Έχασε η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα. Υπάρχουν πολλά που δεν έχουμε διαβάσει και υπάρχουν πολλά που δεν έχουν γραφτεί. Μετά έμαθαν πως οι συγγενείς τους, όσοι μείνανε, βρισκόνταν στην Καβάλα, στην περιφέρεια. Και καταλήξανε τελικά στο Ζυγό Καβάλας.

Ο πατέρας μου ήταν πολύ δραστήριος και θαρραλέος. Αυτός ο άνθρωπος δεν καθόταν καθόλου. Έκανε τόσα έργα, είχε χτίσει τον τοίχο του σχολείου, είχε χτίσει γέφυρες, μας έφτιαχνε παπούτσια. Το σπίτι που μέναμε, το είχε χτίσει ο ίδιος. Να σκεφτείς πως τότε η τουαλέτα βρισκόταν έξω από το σπίτι, αλλά ο πατέρας μου την έφτιαξε μέσα στο σπίτι, έκανε καιτσιμεντένιο νεροχύτη και στο πάνω όροφο τζάκι με φουφούδες ενώ κάτω είχαμε κι άλλο τζάκι. Ήταν πολύ μερακλής. Ένα σπίτι σαν τις σημερινές βίλες είχε χτίσει. Μην συζητάς εκεί μέσα τι χοροί γίνανε τον καιρό που ο πατέρας μου ήταν νέος, ήταν ένας γλυκός άνθρωπος, τον

άκουγες μ' ανοιχτό το στόμα, τόσο καλός ομιλητής ήταν, τόσο ήρεμος, με τόσο χιούμορ. Όταν έλεγε, θυμάμαι, εκείνα τα αστεία του ήταν να τρελαίνεσαι στο γέλιο και όχι μόνο αυτό, τραγουδούσε, χόρευε υπέροχα και ζωγράφιζε... πήρα το χέρι του κι εγώ. Αλλά έφυγε πολύ νέος, 52 χρονών πέθανε. Πρόλαβε όμως και την έζησε τη ζωή ολόκληρη, έζησε πράγματα που άλλοι δεν τα ζούνε ούτε στα 100 χρόνια, τόσα πολλά έχει κάνει σαν άνθρωπος.

Μέχρι που τον ειδοποίησε ένας γιατρός του χωριού πως πρέπει να φύγει στο βουνό γιατί αλλιώς θα τον σκότωναν. Και πρόχειρα και γρήγορα ενημέρωσε την μητέρα μου, μας αγκάλιασε μας φίλησε, έκλαψε... «Καλή δύναμη Μαρία, πίστευε στο Θεό» κι έφυγε.

Δεν ήταν από τους κομμουνιστές που δεν πίστευαν στον Θεό, το ίδιο βαθιά πιστεύω κι εγώ όπως εκείνος κι ας είμαι αριστερή. Αριστερή είμαι γιατί πιστεύω στο δίκιο. Έχω συναντήσει και καλούς ανθρώπους που δεν είναι αριστεροί και κακούς ανθρώπους που είναι αριστεροί. Δεν πρέπει να τους βάζουμε όλους στο ίδιο σακί. Αυτό βέβαια πέρασαν πολλά χρόνια για να το πω, γιατί τότε βλέπαμε τους δεξιούς ως κακούς. Είχα επηρεαστεί από τα βασανιστήρια που κάνανε στους δικούς μου και στο χωρίο μας. Κάποτε όμως τον αδερφό μου που πήγαν να τον σκοτώσουν μας βοήθησε ένας δεξιός για να τον σώσουμε. Ο καλός εαυτός κρύβεται στον άνθρωπο, όχι στις πολιτικές του πεποιθήσεις.

Ο πατέρας μου είχε μαζέψει όλα τα όπλα και τα είχε κρύψει σε διπλούς τοίχους μέσα στο σπίτι, μέσα στα παχινιά. Εγώ αυτά δεν τα θυμόμουν μου τα είπαν αργότερα τα αδέρφια μου. Τα γράφω όλα αυτά στο βιβλίο μου, δεν ξέρω τι να πρωτοαναφέρω. Είχαμε ένα κουμπάρο που ήρθε να παραθερίσει στο χωρίο μας. Είχε βαφτίσει την αδερφή μου την Νόπη, Παρθενόπη, και μένανε στο διώροφο σπίτι μας. Η γυναίκα του μας είχε σαν υπηρέτες. Διάλεγε όσα ήθελε από τον κάμπο, τα καλύτερα. Πήραν το επάνω πάτωμα και μας μάς έχωσαν στο κάτω πάτωμα. «Κουμπάρε να βρούμε ένα σπίτι να ζήσουμε πιο ευρύχωρα», του έλεγε ο πατέρας μου. «Πρόσεξε καλά κουμπάρε θα σε κάψω», απαντούσε εκείνος, που ήταν κι αυτός υποτίθεται στον αγώνα. Ο πατέρας μου, έξυπνος άνθρωπος, το είχε πει από νωρίς στην μητέρα μου: «Μαρία, λάθος άνθρωπο βάλουμε μες το

σπίτι μας». Μα μέχρι να το συνειδητοποιήσουνε ήρθαν ένα βράδυ οι Βούλγαροι και ανάγκασαν τον πατέρα μου να σκάψει στο σημείο της σκάλας που ήταν κρυμμένα τα όπλα. Και ο κουμπάρος κατέβαινε χαμογελαστός τη σκάλα... Του έδεσαν τα χέρια του πατέρα μου, έδεσαν και τη μητέρα μου και τους πήραν και τα παιδιά πίσω κλαίγαμε. Όταν άλλαξαν τα χρόνια, ο πατέρας μου τον κουμπάρο μπορούσε να τον πάει φυλακή για την συμπεριφορά του. Κι όμως, εκείνος κάθε μέρα του έλεγε: «Καλημέρα κουμπάρε! Θυμάσαι κουμπάρε;» Κάθε μέρα του θύμιζε τι είχε κάνει κι έλεγε πως έτσι τον τιμωρούσε κάθε μέρα κι αυτή η τιμωρία είναι χειρότερη απ' τη φυλακή ή την εκτέλεση.

Ήρθε τότε η αδερφή της μητέρας μου, μια ηρωίδα λέω στο βιβλίο, η θεία Αναστασία, η οποία κι αυτή έχασε το παιδί της. Το ένα παιδί της, οχτώ μηνών, το τσαλαπατήσανε, του έβγαλαν τη ψυχή του και τον Κωνσταντίνο, 4,5 χρονών, της τον αρπάξανε για να τον σκοτώσουν. Ο ανώτερος αξιωματικός, όμως, το είδε όμορφο παιδάκι και επειδή δεν είχε δικά του παιδιά το κράτησε για δικό του κι έδωσε εντολή να το πάνε στο σπίτι του. Τη θεία μου την είχαν δεμένη και την χτυπούσαν και παρόλο που υπέφερε κατάφερε να ακούσει τη διεύθυνση που έδωσε ο αξιωματικός. Την άφησαν τότε εκεί γιατί την νόμισαν για πεθαμένη. Εκείνη όμως ήταν πολύ δυνατή, έξυπνη γυναίκα, όμορφη, ήταν 100 χρόνια μπροστά από την εποχή της. Ήταν το πρότυπο μου, τη θαύμαζα πάρα πολύ. Όταν έφυγαν οι εχθροί, τράβηξε και ξερίζωσε τα μαλλιά της για να λυθεί και πήγε αρκουδώντας μέχρι το ρέμα που ήταν όλο πεθαμένοι. Είχε σουρουπώσει και δεν την έβλεπαν πια. Χώθηκε κάτω απ' τους νεκρούς και δεν την είδαν και σώθηκε. Έπειτα, ανέβηκε να βρει τους δικούς της στο βουνό. Ο άντρας της ήταν φαρμακοποιός. Τότε οι περισσότεροι άντρες μορφωνόντουσαν, λίγες όμως γυναίκες πήγαιναν στο σχολείο. Την ίδια μέρα, λοιπόν, πήραν τον άντρα της στα αμελέ ταμπουρού, το «τάγμα πολιτισμένου θανάτου». Μαζεύανε από 18 έως 50 χρονών, 400.000 μαζέψανε. Εκεί δεν τους σκοτώνανε, αλλά περπατούσαν νηστικοί για μέρες, τρώγανε χώμα. Μέσα σε όλα αυτά, ευτυχώς ήταν καλοκαίρι. Πεθαίνανε στο δρόμο κατά εκατοντάδες. Κι όσοι προσπαθούσαν να φύγουν τους σκοτώνανε. Κάποιοι κατάφεραν να ξεφύγουν και είναι αυτοί που διηγούνται την ιστορία. Και

είναι κρίμα, γιατί με τους Τούρκους αρχικά οι Έλληνες ζούσαν πολύ ειρηνικά. Μετά μπήκαν στη μέση δυνάμεις του εξωτερικού και ήρθε η γενοκτονία Αρμενίων και Ποντίων.

Περνάω από το ένα πρόσωπο στο άλλο, ίσως και να τα λέω λίγο μπερδεμένα γιατί είναι τόσα πολλά αυτά μου θέλω να πω. Και τον αδερφό μου τον Λάμπω πήγαν να τον εκτελέσουν. Ήρθαν με τ' άλογα μια μέρα, ψάχνανε το σπίτι, χτυπούσαν τη μητέρα μου. Τον πήρανε τότε, αυτό γράφτηκε πολύ βαθιά μες το μυαλό μου, έβγαλαν μια αγελάδα απ' το αχούρι, έδωσαν μια κλωτσιά στον αδερφό μου και τον διέταξαν να κρατήσει το σκοινί της αγελάδας. Ήταν οπλισμένοι, φορούσαν και κάτι ψηλές μπότες. Και τον διέταξαν να τραβήξει μπροστά. «Εκεί θα δούμε αν ο πατέρας σου ο κομμουνιστής θα σε σώσει». Η μητέρα μου γαντζώθηκε στις μπότες του εχθρού και δεν τον άφηνε να περπατήσει. Αυτός γύρισε το όπλο ανάποδα και την χτύπησε δυνατά στο κεφάλι. Η θεία και οι γείτονες έτρεξαν και την συνέφεραν, της καθάρισαν τις πληγές και εκείνη φώναζε «Το παιδί μου, το παιδί μου! Τρέξτε στο καπεταν Λάζαρο» έλεγε, ο οποίος ανήκε σε κόμμα δεξιό. Ειδοποίησαν την κλίκα τη δεξιά. Οι άνθρωποι αυτοί δεν ήθελαν να γίνονται τέτοιες πράξεις, αλλά δεν μπορούσαν να αντιδράσουν γιατί θα τους περνούσαν για αριστερούς και θα τους σκότωναν. Σε τέτοια πλεκτάνη είχαν μπλεχτεί. Ακολουθούσαν ακόμη και στα εγκλήματα. Όλοι μαζί όμως κάτι μπορούσαν να κάνουν. Και πρόλαβαν να σώσουν τον Λάμπω λίγο πριν τον εκτελέσουν. «Θα σε θάψω όπως τους διαφωτιστές φοιτητές που τους έθαψα με τις πέτρες», του φώναζαν. Τον μαύρισαν στον ξύλο. Μισοπεθαμένο τον φέρανε πίσω. Κοπανίσανε τότε αμέσως κρεμμύδια και αλάτι για να τραβήξουν το σκοτωμένο το αίμα. Του πήρε πολύ καιρό για να αναρρώσει. Με πρακτικά όμως έγινε καλά. Στο ΚΑΤ ο αδερφός μου ένα βράδυ μου είπε για τα βασανιστήρια και τις ανακρίσεις του πατέρα μου και τα δάκρυα του τρέχανε σαν βροχή από δίπλα. Την κυνήγησαν πολύ την οικογένεια μου. Όταν έπιασαν τον αδερφό μου ήταν σαν να τον σκοτώσανε χίλιες φορές, κουβαλούσε πάντα ένα πόνο κι ένα μεγάλο φόβο. Όσο τετράγωνη λογική και να έχεις κάποια πράγματα δεν ξεπερνιούνται.

Και ο πεθερός μου ήταν ένας ιππότης, σοφός άνθρωπος, σεβόταν τον εχθρό του. Δύσκολα βρίσκονται τέτοιοι άνθρωποι τον είχα σαν πατέρα μου. Τον αγαπούσα πάρα πολύ. Ήταν πολύ δίκαιος άνθρωπος. «Πώς τον άντεξες παιδί μου;», μου έλεγε για τον άντρα μου. Ήξερε πως ο Γιάννης ήταν δύσκολος άνθρωπος κι εγώ του στάθηκα. Όταν έμεινα έγκυος, η πεθερά μου δεν ήθελε το τρίτο παιδί γιατί τότε είχαμε δικτατορία κι έβλεπε τις δύσκολες συνθήκες. Ο πεθερός μου όμως της είπε: «Δεν πρέπει να γκρινιάζεις, αυτή και δέκα παιδιά να έχει, μην την φοβάσαι, είναι κόρη της μάνας της». Περήφανος ήταν ο πεθερός μου για μένα. Κι εγώ αργότερα τους βοήθησα οικονομικά πολύ. Τους αγαπούσα πολύ. **Όταν δίνεις αγάπη παίρνεις αγάπη, ας είναι και η μισή, όταν δίνεις μίσος παίρνεις το θάνατο.**

- **Στα βιβλία σας συχνά υμνείτε το ρόλο της μητέρας. Τι συμβολίζει για εσάς αυτή η έννοια;**

Η μητέρα μου, τι να πρωτοπώ και για τη μητέρα μου, ήταν μαία και γνώριζε τόσα πρακτικά, έκανε έμπλαστρα, γιάτρευε αμυγδαλές, έσωνε πολύ κόσμο. Ήμασταν δέκα παιδιά, εγώ το όγδοο και την ανατροφή και διατροφή όλων την ανέλαβε η μητέρα μου. Την μητέρα μου την παρομοιάζω με την Παναγία, γι' αυτό και ζωγράφισα πολλές φορές την Παναγία, έχοντας στο νου μου πάντα τη μητέρα μου. Ήταν άγια γυναίκα, άξια. Και στην πέτρα επάνω έσπερνε για να έχει. Άλλοι είχαν ολόκληρες οικογένειες που δεν έφυγαν οι άντρες τους στα βουνά κι όμως πεινούσανε και η μητέρα μου είχε και έδινε και σε αυτούς. Έβαζε πατάτες, θυμάμαι, κολοκύθια, φασόλια, τα πάντα. Εκεί βέβαια ήταν και η Γη της Επαγγελίας, μεγάλος κάμπος, έφορος, με πολλά νερά και πολλά βότανα. Και φημίζεται και το Παγγαίο. Το Παγγαίο σημαίνει «παν αναγκαίο», δηλαδή τότε δεν υπήρχαν τόσο οι γιατροί και οι άνθρωποι στηρίζονταν στα βότανα και το Παγγαίο είχε ό,τι ήταν απαραίτητο. Μας μεγάλωσε, λοιπόν, η μητέρα μου. Ο πατέρας μου κατέβαινε από το βουνό τη νύχτα έφερνε τα ρούχα, τις μπατανίες, έτσι έλεγαν τότε τις κουβέρτες, ρούχα, εσώρουχα,

κουρελιασμένα τα περισσότερα, και σηκωνόταν κρυφά η μητέρα μου το βράδυ και άναβε το καζάνι με πουρνάρια και τα έβραζε και τα στέγνωνε στο τζάκι, όσο μπορούσε και ερχόταν έπειτα ένας αντάρτης- σύνδεσμος και μπορούσαν να επικοινωνήσουν και έστελναν ρούχα και φαγητό. Τότε βοηθούσαν και άλλες Επονίτισσες και το Ελλάς, όποιους βέβαια πιάνανε η ζωή τελείωνε εκεί.

Η μητέρα μου μας μεγάλωσε με την καλύτερη παιδεία. Όλοι είχαν να πουν έναν καλό λόγο για τη μητέρα μου. Ψέμα ποτέ να μην πείτε μας έλεγε. **«Αν βάλεις το μυαλό σου να δουλέψει», έλεγε, «το βρίσκεις το σωστό και αν έχεις και σωστή παιδεία το εφαρμόζεις κιάλας. Ό,τι ξέρεις πες το και στους άλλους, να τους προβληματίσεις να κάνουν το σωστό κι αν δεν κάνουν το σωστό να μην κάνουν τουλάχιστον κακό. Πρόοδος λέγεται κι αυτό».** Για μένα εκείνη πρέπει να έχει αγιάσει, για μένα πρέπει να βρίσκεται στον Παράδεισο. Η μητέρα μου πέθανε 72 χρονών. Στάθηκε βράχος σ' όλα της τα παιδιά. Μέχρι πριν πεθάνει δούλευε. Δυστυχώς, την επισκέφτηκε ο καρκίνος. Και ο Θεός της έδωσε τον χειρότερο, στα κόκαλα. Κι έλεγε εκείνη «Τι έκανα Θεέ μου; Δέκα παιδιά μου έδωσες και τα μεγάλωσα όλα». Τότε δεν υπήρχαν τα μέσα να απαλύνουν τον πόνο, ο μεγαλύτερος πόνος. Δεν θέλω να σκέφτομαι αυτό το κομμάτι, γιατί να σου πω την αλήθεια μου θύμωσα με τον Θεό, γιατί να την τυραννήσει μια τέτοια γυναίκα μέχρι το τέλος; Ίσως να τη δοκίμαζε. Διδάχτηκε κι απ' τον πατέρα μου βέβαια πάρα πολλά, γιατί η ίδια ήταν αγράμματη. Ο πατέρας μου μας βοήθησε να ανοίξει το κεφάλι μας και μας έμαθε πολλά.

- **Ο δρόμος προς τη συγγραφή δεν ήταν εύκολος. Πώς ξεκινήσατε να γράφετε το πρώτο σας βιβλίο;**

Ήθελα πολύ να πάω στο γυμνάσιο κι έκλαιγα, γιατί οι συνθήκες δεν το επέτρεπαν. Η αδερφή μου η μικρότερη μου λέει: « Ουρανία πάντα το θυμάμαι τι κλάμα είχες ρίξει», αλλά λόγω του πατέρα μου ήταν οι συγκυρίες τότε έτσι, πότε φυλακή, πότε ανακρίσεις, βασανιστήρια. Δεν μπορούσα να πάω στο σχολείο λόγω των αριστερών φρονημάτων του πατέρα μου. Αφού έχασα εγώ τα χρόνια του γυμνασίου, ήταν πια ελεύθερος. Μ' έστειλε να μάθω μοδίστρα και ο ίδιος με βοηθούσε με τη δουλειά. Θυμάμαι μια φορά μου έδωσε η μοδίστρα ένα πατρόν να βγάλω ένα παλτό και ο πατέρας μου με βοήθησε να το φτιάξουμε μαζί. Ακόμη, πηγαίνανε με τη μητέρα μου στην έκθεση Θεσσαλονίκης και μας φέρνανε παλτά, μαντά, μπερέδες, καρφίτσες και μας καμάρωνε. Έπαιρνε και στη μητέρα μου φορέματα. Είχε κι η μαμά μου υπέροχο σώμα.

Όταν ήμουν μικρή ήθελα πάρα πολύ να μάθω και μία ξένη γλώσσα. Τότε βάζαμε καπνά, δύσκολη δουλειά και πήγαινα στη συμπεθέρα μου, που ήταν από την Προύσα, και μιλούσε πολύ καλά τα τούρκικα για να τα μάθω κι εγώ. Και ενώ περνούσα καπνά την ρωτούσα αυτό πώς λέγεται, εκείνο πώς λέγεται. Κάποιες στιγμές την έπρηζα και τότε φώναζε στα τούρκικα: «Να μου λείπει ακόμα και η δουλειά που με κάνεις, με ζάλισες!». Μετά όμως όταν έβλεπε τι δουλειά έβγαζα, μ' έλεγε: «Έλα εδώ, έλα, ρώτα με ό,τι θες». Κι έτσι έμαθα τούρκικα, όχι τόσο καλά όσο εκείνη, αλλά τα έμαθα. Και με τις τούρκικες σειρές τώρα που έπαιζαν στην τηλεόραση, τα φρεσκάρισα στο μυαλό μου.

Διάβαζα επίσης και πολλά μυθιστορήματα. Τότε ήταν πάρα πολύ ωραία τα μυθιστορήματα. Τα βάζανε και στην εφημερίδα, «Αυγή», που έφερνε ο πατέρας μου. Από ελεύθερη που ήμουν, λοιπόν, διάβαζα όποιο χαρτάκι έπεφτε στα χέρια μου. Πολλές φορές στις τουαλέτες είχε περιοδικά κι εφημερίδες αντί για χαρτί υγείας. Δεν υπήρχε περίπτωση να μη διαβαστεί αυτό που θα έκανε την «άλλη δουλειά». Αυτά που μ' αγγίζανε τα

συγκρατούσα. Είχα μια ευαισθησία μέσα μου. Ήθελα να αγαπώ και να μ' αγαπούν, με την καλή έννοια πάντα. Και οι περιπέτειες μου άρεσαν. Θυμάμαι διάβαζα ανελλιπώς την «Πέτρινη Καρδιά» και με επηρέαζε πολύ. Όλα όσα σημείωνα τα κράτησα. Ο πόθος, η αγάπη, το μίσος, ο πόνος, τα μηνύματα, τα έγγραφα.

Παράλληλα, άρχισα να ζωγραφίζω για να εκφραστώ. Μια φορά ζωγράφισα στο σχολείο μία λάμπα και ο δάσκαλος την έδειξε σε όλη την τάξη και την είχε τοιχοκολλήσει. Όταν μεγάλωσα αρκετά άρχισα να γράφω, στιχάκια, τραγούδια. Α! Χόρευα ακόμη σ' ένα δάχτυλο του ποδιού κι αυτό το πήρε και η πρώτη εγγονή μου. Έκανα και την υψίφωνο.

Όσον αφορά τα γραπτά μου, τα πρώτα μου χειρόγραφα τα αγαπώ περισσότερο από τα βιβλία μου. Δεν θέλω να τα πετάξω. Μου αρέσουν περισσότερο με τα ορθογραφικά λάθη. Πρώτα απ' όλα, ήθελα να γράψω την ιστορία των γονέων μου. Ξεχείλιζε μέσα μου κάθε φορά που το σκεφτόμουν, έβραζα, με καίγανε μέσα μου.

Στην δικτατορία πήγα για 15 μέρες να μάθω κομμώτρια και άνοιξα κομμωτήριο. Με την τέχνη αυτή στα χέρια μου έφυγα για τη Γερμανία. Η μάνα μου με είπε πριν φύγω στη Γερμανία να μην με ξεμυαλίσουν εκεί που πάω, να μην ξεχνώ τον στόχο για τον οποίο πήγα. Κι εγώ τα κράτησα ιερά τα λόγια της. Εκεί δούλεψα πάρα πολύ, έβγαλα πολλά λεφτά ως κομμώτρια εκεί. Όταν γύρισα, αγοράσαμε και στήσαμε το σπίτι στο Πόρτο Χέλι και την ταβέρνα μας. Και όσο δούλευα στην ταβέρνα ό,τι άκουγα το έγγραφα, ρωτούσα και ρωτούσα τους πάντες για να μάθω. Μ' ένα μολύβι στο αυτί κι ένα μπλοκάκι ήμουν συνέχεια. Στα 35 χρόνια μέσα στην ταβέρνα έβγαλα το δικό μου μικρό πανεπιστήμιο. Κάποτε γνώρισα κι ένα ζωγράφο στην ταβέρνα. Ήταν πολύ σημαντικός. Αναγνώρισε το ταλέντο μου και μου άφησε έργα του. Λόγω δουλειάς δεν μπόρεσα να τον ακολουθήσω στην Αθήνα. Είχα τόσες δουλειές δεν είχα καν χρόνο να του μιλήσω στο μαγαζί. Δεν ρώτησα καν το όνομα του. «Άλλοι θα πλήρωναν για να μάθουν ποιος είμαι», μου είχε πει. «Ένα έργο θα πουλάς και θα βγάζεις όσα χρήματα βγάζεις εδώ μέσα». Εγώ ήμουν πιο υπεύθυνη όμως από τον Γιάννη και είχα όλες τις ευθύνες του μαγαζιού πάνω μου.

Το πρώτο μου βιβλίο ήταν το «Αλήθειες Ζωής». Από αυτό το βιβλίο μπορείς να με γνωρίσεις σαν το καθαρό νερό. Η σχέση μου με τον Γιάννη είναι όλη γραμμένη μέσα σ' αυτά τα ποιήματα. Τόσος πόνος, κι όμως ζούμε ακόμη μαζί. Ο Θεός μου έδωσε μεγάλη δύναμη και δεν χωρίσαμε ποτέ. Έτρεχα στους γιατρούς, γιατί χρειαζόταν απεξάρτηση. Σήμερα είμαστε καλύτερα από τα νιάτα μας. Μέρα νύχτα στο νοσοκομείο ήμασταν. Μπορεί να κάνω παράπονα και στα ποιήματα μου, αλλά τον αγαπώ βαθιά τον άντρα μου². Δεν θέλω να τον εκθέσω. Και θα έλεγα και στις υπόλοιπες γυναίκες να ακολουθήσουν το ίδιο. Να μην φύγουν. Να μείνουν. Όταν φεύγεις χάνεσαι. «Δούλεψε πάνω σ' αυτό που έχεις, θα αποδώσει

² Ακολουθεί ανάγνωση ποιήματος.

ΕΛΑ

Έλα αγάπη μου ν' ανταμωθούμε
Εκεί στο σύννεφο που μας σκεπάζει
Ας ξενοιαστούμε, κι όπου βγούμε.
Φίλα με, φίλα με σαν τη βροχή
Μπες στο κορμί μου, γίνε δική μου.

Μ' ένα φιλή αλλάζει η ζωή
Έλα χαρά μου να φιληθούμε
Και στη ζωή μας μη φοβηθούμε
Χάρησε μου τον πεθαμό
Και στο στερνό σπασμό να γεννηθώ.

Στα χέρια σου κράτα με
Να σταματήσει ο χρόνος
Φίλα με, φίλα με
Να σβήσει ο πόνος.
Έλα να χορέψουμε, να ερωτευτούμε.
Ποτάμι είναι η αγάπη μας, μη στερηθούμε.
Κι ας αμαρτήσουμε, σήμερα, σήμερα.
Σήμερα, αγάπη μου, μόνο σήμερα.

καλύτερα, έχεις παιδιά. Αν φύγεις θα χάσεις τα παιδιά σου. Αν εσύ θες να ζήσεις καλύτερα θα το πληρώσουν τα παιδιά σου». Αυτά με συμβούλεψε η μητέρα μου. Και σε αυτό ακριβώς αναφέρομαι στο βιβλίο μου «Όλο λες θα φύγω». Οι κακοτοπιές περνάνε. Το γυναικείο μυαλό είναι δυνατό θα τον φέρει τον άντρα εκεί που θέλει. Η γυναίκα δεν μαζεύεται. Οι άντρες έχουν καλύτερα συναισθήματα. Η γυναίκα έχει και τον σατανά μέσα της, μόνο με τη λογική θα το κάνει στην άκρη.

«Το Προξενείον», είναι ένα θεατρικό έργο. Όπου παιχτεί θα σπάσει ταμιά. Είναι ποντιακό, αλλά θα το καταλάβουν όλοι, γιατί ο Πόντιος μιλάει με τις εκφράσεις του. Θα κατουρηθούν πάνω στις καρέκλες απ' τα γέλια. Ταυτόχρονα, βγάζει διδάγματα και μηνύματα σημαντικά. Εξηγώ πώς γινόταν τότε το προξενείο και πώς κατέληγε. Πολλές γκάφες έκανε ο ήρωας, όπου πήγαινε χάλαγε το προξενείο. Ήταν καλομαθημένος και έλεγε ότι ήθελε. Όταν πήρε την γυναίκα του έστρωσε. Στο τέλος κάνουν οικογένεια. Καμιά φορά σκέφτομαι να δω στη σκηνή το έργο κι ας πεθάνω. Το έγραφα και έκλαιγα από το γέλιο.

- **Με το τέταρτο βιβλίο σας, «Από τα βάθη της ψυχής», μπήκατε στην οικογένεια των Ελλήνων Λογοτεχνών. Πόσο σημαντική ήταν για σας αυτή η αναγνώριση;**

Άκουσα πολύ σημαντικά λόγια από τον συγγραφέα Δημήτρη Κωστελένο. Ανέφερε πως έγραφα όπως τον Μακρυγιάννη. Έγινα μέλος, λοιπόν, των Ελλήνων λογοτεχνών. Εγώ δεν μπορούσα να το πιστέψω. Το «Από τα βάθη της ψυχής» ψηφίστηκε παμπηφεί από την επιτροπή. Απορρίφθηκαν άνθρωποι σπουδαγμένοι και διακρίθηκε το δικό μου βιβλίο, η αυτοβιογραφία μου. Ήταν για μένα πολύ σημαντική στιγμή. Στην επίσημη βράβευση δεν μπόρεσα να πάω γιατί δούλευα όλη μέρα στην ταβέρνα που είχα με τον άντρα μου εδώ, στο Πόρτο Χέλι. Το βιβλίο μου είναι μια ολόκληρη ζωή. Έδωσα και στο ΣΦΙΠ, τον σύλλογο εφοπλιστών τα ποιήματα μου.

- **Με τα βιβλία σας ταξιδεύετε τον αναγνώστη σ' ένα παρελθόν, αυτό των Ποντίων, γεμάτο δυσκολίες και σκληρότητα. Ποιο μήνυμα θα θέλατε να δώσετε στους νεότερους αναγνώστες σας μέσα από αυτό το ταξίδι;**

Ο Πόντιος δουλεύει για ψωμί και ζει για τη γνώση. Όλοι κάνουν γκάφες με το ψέμα, ο Πόντιος κάνει γκάφες με τις αλήθειες του.

- **Ιστορικά στοιχεία, πραγματικά γεγονότα και πολιτικές καταστάσεις συνυπάρχουν στα κείμενα σας με το ερωτικό στοιχείο. Θεωρείτε πως η συνύπαρξη αυτή ανταποκρίνεται στην τωρινή πραγματικότητα;**

Βέβαια! Ο πόνος δένει τους ανθρώπους. Πάνω απ' όλα η αγάπη εκείνη γιατρεύει τον πόνο. Μαθαίνει να στηρίζει ο ένας τον άλλο.

- **Τι σημαίνει για εσάς τελικά η συγγραφή;**

Ό,τι με πόναγε, εγώ τα κατέθεσα. Έχω στα σκαριά και άλλα βιβλία. Έχω αρχίσει παραμύθια που μας έλεγαν οι γονείς μας, ανέκδοτα-παραμύθια, αστεία, σοβαρά, αγαπησιάρικα...

- Κλείνοντας, στο τελευταίο σας βιβλίο αναφέρετε γνωμικά, ρητά και παροιμίες, ποντιακές και νεοελληνικές. Ποια ή ποιες από αυτές θα υιοθετούσατε ως στάση ζωής;

«Τα δερμενίας της μάνας ορόσημο». Η μάνα έχει ένα ένστικτο που δεν έχει ο άντρας. Η μάνα θα πονέσει πιο πολύ, η μάνα δεν θα ξεχάσει ποτέ. Κι ο πατέρας αγαπά εξίσου, αλλά δεν είναι σαν την μάνα. Πρέπει να ακούμε τις ορμηγίες της μάνας. Εκείνες ξέρουν.³

³ Ακολουθεί η ανάγνωση ενός ποντικού ποιήματος αφιερωμένο στη μάνα «Αϊ Αϊ μάναμμ...»

« Εσύ κέσνε μάνα έσνεν παρθένα.
Σόν κόσμον απάν απάνεμον λιμάν.
Τα λόγιας βάλσαμον κι λαλίας αγιοκέρ,
Φάρος που φωτάζ ολόερα σόν αγρέν,
Κόσμον απάν.
Αϊ Αϊ μάναμ που να ευρίεσαι νομίζω και παλαλούμε.
Αϊλί εμέν τον άχαρον γιαμ καλά
και φέρθασε! Τιρενιέται η καρδιάμ!

Πώς να ξεχάνωσε πως ν' ανασπάλωσε
Ασο νομ. Εσύ εστάθες σο γιανίμ
Σα ώρας και σα μπόρας.
Βήμαν- βήμαν, νύχταν ημέραν,
Της ζωησήμ λυχνάρ.

Οϊ, οϊ μάναμμ! Ας ον ουρανόν ούς τη γήν.
Έσνεν το γιοφύρ, έσκωνες τον σταυρόν
Κι λαλίας κι εξέβεν πώς να ξεχάνωσε πώς να χλανωσε
Ασό νομ. Οϊ, οϊ μάναμμ γιαβρούμ»

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Μελέτησα την εργογραφία της κα. Ηλιάδου - Γρηγοριάδου με πολύ μεράκι, καθώς κατάγομαι κι εγώ από ποντιακή οικογένεια και η δική της ιστορία είχε κοινά μ' εκείνα των γονέων και των παππούδων μου. Ξεκινώντας το ταξίδι μου από τη Θεσσαλονίκη στο Πόρτο Χέλι για να τη συναντήσω, η αγωνία μου ήταν μεγάλη. Η διαδικασία της συνέντευξης ήταν για μένα μια πρωτόγνωρη εμπειρία και με διακατείχε κάποιο άγχος. Όλα αυτά βέβαια μέχρι την άφιξη μου στο Πόρτο Χέλι...

Εκεί, η κα. Ουρανία με περίμενε στη στάση με ένα μπουκέτο λουλούδια κι ένα φιλόξενο χαμόγελο. Με υποδέχτηκε με πολλή αγάπη στο σπιτικό της και περάσαμε μια ολόκληρη μέρα μαζί. Η διαδικασία της συνέντευξης ήταν πραγματικά μία κατάθεση ψυχής και είχε αρκετές έντονα συναισθηματικές στιγμές λόγω των βιωμάτων της συγγραφέας. Νομίζω πως και οι δύο μείναμε ικανοποιημένες με το αποτέλεσμα και δημιουργήσαμε μεταξύ μας μια πολύ ευχάριστη και ειλικρινή σχέση.

Τέλος, πέρα από τη συνέντευξη, αξίζει κανείς να καταγράψει κάθε σκέψη που εκφράζει η κα. Ουρανία. Είναι ένας άνθρωπος που έχει σπουδάσει το μεγαλύτερο πανεπιστήμιο, τη ζωή! Και καταφέρνει να κερδίσει το σεβασμό σου από το πρώτο κιάλας χαμόγελο...

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Ουρανία Ηλιάδου - Γρηγοριάδου

Αυτοβιογραφία

Εκδόσεις «Αθήνα»
«Μαυρομάτη»

ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ ΟΥΡΑΝΙΑ

ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΖΩΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Κ. ΚΟΡΟΝΤΖΗ
ΑΘΗΝΑ 1992

4

⁴ Τα εξώφυλλα των βιβλίων είναι έργα της συγγραφέας.

Ουρανία Ηλιάδου - Γρηγοριάδου

Ποντιακή
ποίηση

Τα δερμενίας
τη μάνα
ορόσημο

Εκδόσεις «Αθήνα»
Αθήνα

Ουρανία Ηλιάδου - Γρηγοριάδου

Όλο λες θα φύγω

Εκδόσεις «Αθήνα»
«Μαργαρίτα»

ΤΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ

Ουρανία Ηλιάδου Γρηγοριάδου

ΟΥΡΑΝΙΑ ΗΛΙΑΔΟΥ - ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΟΥ

ΓΝΩΜΙΚΑ & ΑΣΚΕΠΑΧΤΕΣ
ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

Τάδε έφη Πόντος

